

●

Divizna brunátná *Verbascum phoeniceum* L. (Scrophulariaceae) na Vsetínsku (Česká republika)

***Verbascum phoeniceum* L. (Scrophulariaceae) in Vsetín region, West Carpathians (Czech Republic)**

Keywords: flora, Moravia, thermophytes

Abstract: This paper deals with the distribution of *Verbascum phoeniceum* in the Vsetín region, West Carpathians, Czech Republic. The species is very rare in the region with only two (one recent and one sub-recent) known localities. Both localities are considerably isolated from continuous range of the species in warmer regions of central and southern Moravia.

Jména cévnatých rostlin jsou sjednocena podle Klíče ke květeně ČR (KUBÁT et al. 2002) a jména syntaxonů respektují práci MORAVEC et al. (1995). Zkratky herbářových sbírek jsou uvedeny podle práce VOZÁROVÁ & SUTORÝ (2001).

Teplomilná divizna brunátná (*Verbascum phoeniceum* L.) roste v nejteplejších oblastech České republiky s těžištěm výskytu v českém (Žatecko, České středohoří) a moravském termofytiku (jihomoravské úvaly, Jihomoravská a Znojensko-brněnská pahorkatina; KIRSCHNER 2000). Dříve tento druh zasahoval i do přilehlého teplejšího území mezofytika (KIRSCHNER 2000). Druh je vázán na suchá a výslunná místa – xerothermní trávníky, kamenité, nejčastěji jižně exponované svahy, písčiny, světliny teplomilných doubrav a borů (KIRSCHNER 2000). Druh se vyskytuje ve společenstvech řádu *Festucetalia valesiacae*, zvl. svazu *Festucion valesiacae*, řidčeji i svazu *Bromion erecti* (KIRSCHNER 2000). Na území okresu Vsetín je divizna brunátná velmi vzácná. V regionálních botanických pracích ji zmiňuje pouze DANČÁK (2001, 2002) od obce Ratiboř, avšak bez bližší lokalizace. Neexistuje žádný další údaj o jejím výskytu v regionu, přestože flóra území byla v minulosti velmi podrobně zkoumána (ŘÍČAN 1936), a to i s důrazem na výskyt teplomilných druhů (POSPÍŠIL 1962, 1964, 1965).

Divizna brunátná byla překvapivě nalezena v roce 2011 také na další lokalitě v regionu, u obce Perná (podrobněji viz níže). Obě lokality (Ratiboř a Perná) jsou od sebe poměrně vzdáleny (vzdušnou čarou cca 19 km) a zjevně spolu nesouvisí. Tyto lokality (jediné i historicky známé v regionu) jsou výrazně izolovány od souvislejšího rozšíření druhu v teplých pahorkatinách střední a jižní Moravy. Nejbližší lokality, odkud je druh znám, leží v blízkosti Přerova (obce Tučín a Želatovice; cf. KIRSCHNER 2000) a představují okraj souvislejšího rozšíření v moravském termofytiku.

Přehled lokalit

76a. Moravská brána vlastní, Lešná-Perná (6473d), osada Bučí asi 1,1 km SV od kostela v obci, kosený výslunný okraj louky, 5 kvetoucích rostlin, 49°32'11"N, 17°57'21"E, 400 m n. m., 24.V.2011 leg. T. Kašpar, rev. J. Tkáčiková, VM.

80a. Vsetínská kotlina, Ratiboř (6673b), suchá louka na pravé straně silnice směrem od Jablůnky do Ratiboře, 1 kvetoucí rostlina, 49°22'10"N, 17°55'36"E, ca 350 m n. m., 8.VI.1995 leg. M. Dančák, OL, 1996 not. M. Dančák, 1997 not et foto M. Dančák. Později nepotvrzena. K této lokalitě se vztahují již dříve bez přesnější lokalizace publikované údaje o výskytu u Ratiboře (DANČÁK 2001, 2002).

Nález v osadě Bučí u obce Perná představuje jediný recentní výskyt druhu na území okresu Vsetín. Divizna brunátná se zde vyskytuje zřejmě již delší dobu, ale vzhledem k tomu, že trávník, ve kterém roste, je pravidelně kosen, nekvetla a unikala pozornosti. V roce 2011 byl suchý okraj louky ponechán bez zásahu a vykvetlo zde 5 rostlin, sterilní růžice nebyly zjišťovány. V osadě Bučí roste společně s diviznou brunátnou několik dalších v okrese Vsetín jen zřídka se vyskytujících druhů. Jsou to teplomilné a suchomilné druhy: *Muscari comosum*, *Potentilla recta* a *Salvia pratensis*.

Výskyt na lokalitě u Ratiboře byl pozoruhodný zejména proto, že druh odsud ani z širokého okolí nebyl nikdy historicky uváděn. Na druhou stranu se v okolí obce vyskytovala či stále vyskytuje řada dalších teplomilných druhů, např. *Carex montana*, *Cirsium pannonicum*, *Geranium sanguineum*, *Peucedanum cervaria*, *Potentilla recta*, *Rosa gallica*, *Tanacetum corymbosum*, *Trifolium alpestre*, *Trifolium rubens*, *Veronica teucrium*, aj. Přestože sterilní jedinci nebyli dohledáváni, na lokalitě se pravděpodobně také vyskytovalo více jedinců *V. phoeniceum*. Tomu nasvědčuje především opakované pozorování kvetoucích rostlin ve třech letech po sobě, což lze v případě rostliny s dvouletým cyklem vysvětlit jediné přítomností více jedinců. Po roce 1997 se na lokalitě přestalo hospodařit, došlo k expanzi *Calamagrostis epigejos* a *Prunus spinosa* a druh tam již nebyl pozorován.

Literatura

- DANČÁK M. (2001): Rostliny, pp. 91–132. In: PAVELKA J. & TREZNER J. (eds): *Příroda Valašska (okres Vsetín)*. Český svaz ochránců přírody ZO 76/06 Orchidea, Vsetín, 540 pp.
- DANČÁK M. (2002): Flóra a vegetace, pp. 49–64. In: NEKUDA V. (ed.): *Okres Vsetín: Rožnovsko, Valašskomeziříčsko, Vsetínsko*. Hvězdárna Valašské Meziříčí a Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Valašské Meziříčí.
- KIRSCHNER J. (2000): *Verbascum L.*, pp. 295–314. In: SLAVÍK B. (ed.): *Květena České republiky*. Vol. 6. Academia, Praha, 770 p.
- KUBÁT K., HROUDA L., CHRTEK J. JUN., KAPLAN Z., KIRSCHNER & ŠTĚPÁNEK J. (eds) (2002): *Klíč ke květeně České republiky*. Academia, Praha, 928 pp.
- MORAVEC J., BALÁTOVÁ-TULÁČKOVÁ E., BLAŽKOVÁ D., HADAČ E., HEJNÝ S., HUSÁK Š., JENÍK J., KOLBEK J., KRAHULEC F., KROPÁČ Z., NEUHÄUSL R., RYBNÍČEK K., ŘEHOŘEK V. & VICHREK J. (1995): Rostlinná společenstva České republiky a jejich ohrožení. Ed. 2. Severočeskou přírodou, Příl. 1995/1: 1–206.
- POSPÍŠIL V. (1962): Jak pronikaly thermofyty do nitra severozápadních Karpat. *Acta Musei Moraviae, Scientiae naturales*, Brno, 47: 69–108.
- POSPÍŠIL V. (1964): Die Mährische Pforte, eine Pflanzengeographische Studie. *Acta Musei Moraviae, Scientiae naturales*, Brno, 49: 103–190.
- POSPÍŠIL V. (1965): Die Mährische Pforte, eine Pflanzengeographische Studie 2. *Acta Musei Moraviae, Scientiae naturales*, Brno, 50: 129–170.
- ŘÍČAN G. (1936): Květena okresu Vsetínského a Valašskomeziříčského. Ms., 79 pp. [Depon. in: Knihovna Muzea regionu Valašsko, pracoviště Valašské Meziříčí]
- VOZÁROVÁ M. & SUTORÝ K. (2001): Index herbariorum Reipublicae bohemicae et Reipublicae slovacae. *Zprávy České botanické společnosti*, 36, Suppl. 2001/1: 1–95.

JANA TKÁČIKOVÁ¹, MARTIN DANČÁK², TOMÁŠ KAŠPAR¹

¹ Muzeum regionu Valašsko, Horní náměstí 2, CZ-755 01 Vsetín, e-mail: tkacikova@muzeumvalassko.cz; kaspar@muzeumvalassko.cz

² Katedra ekologie a životního prostředí, Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého, Šlechtitelů 11, CZ-78371 Olomouc, email: martin.dancak@upol.cz